

Кравчук Л.В.

доцент,

*Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського*

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ У ВЕРЕСНІ 1939-1941 РОКАХ

Одночасно із загарбанням територій західної України відбувається паралельно ідеологічна окупація і поневолення свідомості мешканців цього краю через засоби масової інформації в яких комуністична система нав'язує соціалістичні цінності, та безальтернативно розмальовує світле майбутнє під прапором партії цим самим руйнуючи національний світогляд та природу відносин, що склалася на протязі вікових традицій в корінного населенню краю. За яскравими знімками та гучними гаслами приховувалася справжня мета імперської політики сталінського режиму, яку згодом на собі відчули галичани та волиняни.

Постійна увага партійних органів до періодичної преси полягала не лише у здійсненні контролю за її діяльністю, а й у прагненні підкреслити та зміцнити її роль і значення в суспільному житті. У постанові «Про проведення Дня більшовицької преси», прийнятій наприкінці квітня 1940 року, 5 травня як День більшовицької преси назване всенародним святом, пов'язаним із однією з найвидатніших подій в історії більшовицької партії – створенням щоденної газети «Правда». На відзначення Дня більшовицької преси рекомендовано провести 5 травня 1940 року в усіх підприємствах, установах, колгоспах, радгоспах, МТС і селах збори робітників, селян та інтелігенції, на яких організувати доповіді про призначення більшовицької преси, а в районних центрах – збори представників партійних, радянських, комсомольських і профспілкових організацій з таким же порядком денним. На таких зборах в м. Тернополі доповідачем призначили головного редактора газети «Вільне життя». Цього ж дня вирішено провести районні наради робсількорів і редакторів стінних газет щодо практичної роботи низової преси у висвітленні діяльності трудових колективів по виконанню завдань і планів соціально-культурного і економічного розвитку. Відзначення Дня більшовицької преси мало сприяти покращенню роботи місцевих газет по мобілізації трудящих на виконання рішень партії, а також по залученню представників трудових колективів до роботи в обласній, районних і стінних газетах [1].

Питання діяльності друкованих засобів масової інформації не залишилися поза увагою Першої Тернопільської обласної партійної конференції. У звітній доповіді сказано, що на квітень 1940 року в області організовано і видається 12 районних і 1 обласна газета, утворене видавництво, 1 обласну і 12 районних типографій з необхідним поліграфічним устаткуванням. Зріс попит трудящих на періодичну пресу. Зокрема, у Зборівському районі до приходу Червоної Армії мешканці міст і сіл отримували 250 екземплярів газет. Сьогодні у район поступає 806 примірників центральних газет, 1500 – республіканських, 882 – обласної і

1558 екземплярів районної газети; окрім них, 1160 екземплярів різних журналів. В цілому по області передплачено 15 400 примірників центральних газет, 36 550 – республіканських, 12 000 – обласної, 32 200 – районних газет, а також 14 120 примірників центральних і республіканських журналів.

Як досягнення місцевої преси зазначено: «Районними газетами під керівництвом партійних організацій проведено велику роботу в справі виховання трудящих мас, організації масово-політичної роботи, особливо під час підготовки і проведення виборів до Верховних Рад СРСР і УРСР. Непогано організували роботу районні газети «Червоний Збараж» Збараського району, «Ленінським шляхом» Терехівського району, «Нове життя» Чортківського району та ряд інших. Організована робота з робітниками і листами, що надходять до редакцій». Окрім цього, вказується в доповіді, частина газет через недостатнє керівництво зі сторони райкомів партії мають серйозні недоліки і навіть допускають у своїй роботі грубі політичні помилки. Це стосується газет «Червоний Жовтень» Борщівського району, «Червоні Бережани» Бережанського району, «Прапор волі» Зборівського району, «Сталінським шляхом» Копичинецького району. Ці газети опублікували рішення райвиконкомів без санкції обкому КП(б)У і облвиконкому, чим зробили грубу політико-правову помилку і, крім цього, повідомили про зміну назв вулиць імені Міцкевича та імені Шевченка на інші, що, по суті, виявилось провокаційним актом.

Не позбавлена недоліків і обласна газета «Вільне життя»: недостатньо висвітлюється партійне життя області, зокрема, окремих райкомів і міськкомів партії, первинних парторганізацій; не повною мірою удосконалила свою роботу редакція відповідно до рішення ЦК ВКП (б) «Про постановку партійної пропаганди у зв'язку з випуском «Короткого курсу історії ВКП (б)». Зокрема, фактично не надається допомога тим, хто самостійно вивчає історію ВКП (б); тільки епізодично з'являються матеріали (теоретичні, методичні, пропагандистські статті та консультації) на допомогу тим, хто вивчає історію ВКП (б) в гуртках.

Хоча в районах області створено більше 1100 стінних газет (у Підгаєцькому – 42, Збараському – 38, Чортківському – 33) і при редакціях районних газет проведено одноденні семінари редакторів стіннівок, в окремих районах (бучацький, Копичинецький) організовано лише по 10 – 12 стінгазет, відповідні семінари не проводились. У доповіді стверджується: «Вся робота в справі керівництва більшовицькою пресою буде забезпечена лише тоді, коли міськкоми і райкоми КП(б)У будуть повсякденно керувати районними газетами, щоденно вникати в суть редакційних справ, а не обмежуватися лише заслуховуванням звітів на бюро міськкомів і райкомів партії» [2].

Як засвідчують виступи делегатів партконференції, проблеми в роботі місцевої преси породжувалися не лише недостатнім керівництвом редакціями зі сторони райкомів партії, а й значною мірою бюрократизмом у діяльності апарату вищих партійних органів. Справа в тому, що для повного офіційного дозволу на створення місцевої газети недостатньо було згоди місцевих партійних і радянських органів, в тому числі й обкому партії, а й санкції ЦК КП(б)У і ЦК ВКП (б).

Незважаючи на оперативні дії, що розгорнулися на ідеологічному фронті тодішнього радянське керівництво основну мету спрямувало на тотальне охоплення усіх сіл та містечок краю друкованим словом. Та нажаль населення краю сприймало нову радянську газету з прохолодою вбачаючи в ній скоріше її практичне застосування. Крім того назви всіх газет були чужими по змісту і духу, вони не сприймалися тими хто їх був зобов'язаний виписувати і тими хто отримував їх від «агітаторів», не говорячи уже про зміст самих статей. Більшість редакторів районних газет не мали фахової освіти, а про вищу освіту взагалі годі говорити!. Ручне управління партійних функціонерів вносила хаос і без того в неорганізовану агітаційно-пропогандиську форму впливу на світогляд жителів Тернопілля. Місцеві чиновники намагаючись вгодити обласним партійним діячам не жаліли яскравих обіцянок і захмарних планів у своїх районних виступах і публікаціях за що ж і потім були критиковані на сторінках обласних газет.

Список використаних джерел:

1. ДАТО. Ф. П-1. ОП-1. спр. 8. арк. 88
2. ДАТО. Ф. П-1. ОП-1. спр. 3. арк. 70-71.

Мельников Е.О.

аспірант,

Маріупольський державний університет

ВІЙСЬКОВІ РЕФОРМИ Д. МІЛЮТІНА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1862-1874 РОКИ)

Зі здобуттям Україною незалежності розпочалося створення якісно нових Збройних Сил держави. Це зумовлює необхідність детального вивчення історичного досвіду, здобутого українським народом у різного роду мілітарних перетвореннях, у тому числі й у добу «великих реформ». Успішне військове будівництво можливе лише за умови серйозного наукового обґрунтування та достовірної реконструкції військового реформування на українських землях у минулому.

Увагу вивченню військових реформ приділяли авторитетні радянські історики Л. Бескровний, П. Зайончковський, але питання реформування армії на українських землях у 1862-1874 рр. розглядалося в контексті впровадження та здійснення політики «великих реформ» Російської імперії [2; 4; 5]. Сучасні російські дослідники А. Безугольний, Н. Ковалевський, М. Корольов, С. Кузнецов у своїх наукових роботах розглядали реформи Д. Мілютіна як еволюцію та розвиток Збройних Сил Росії, не враховуючі, що мілітарна імперська політика мала місце й на землях України [1; 7; 8].

Після поразки в Кримській війні перед керівництвом імперської Росії постало питання модернізації армії. Заходи з реорганізації збройних сил Російської імперії здійснювалися під керівництвом військового міністра Д. Мілютіна, і тому в історичній літературі часто називаються «реформами